

ОБРАЗЪТ НА КАН ТЕРВЕЛ И НА БЪЛГАРСКИТЕ ВЛАДЕТЕЛИ В УЧЕБНИЦИТЕ ПО "ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИЯ" ЗА VI-ТИ КЛАС

Автор: Магдалена Денчева

*„Живеем във време на стремително скъсяваща се памет.“
Кончаловски*

*„Образованието не е просто в заучаването на факти,
а в тренирането на ума да мисли.“
Айнщайн*

През миналата година се навършиха 1 300 години от победата, извоювана от кан Тервел (701-721 г.) край стените на Константинопол през 718 г., срещу масираното арабско нашествие към Европа. Тази негова военна и политическа победа е спасила християнска Европа от огромна опасност – нашествието на Арабския халифат.

Академик Антон Дончев, един от съвременните класици на българската литература, с респект споделя: „Как е възможно тогавашна България и кан Тервел да победят арабите? Аз още не съм го разбрал. 200 000 души араби са докарани пред Цариград, 1400 кораба. Ромеите не са излезли нито един път вън от стените на крепостта. Тази армия се стопява, връщат се пет кораба обратно и никога повече арабите не достигат до Цариград“.

Може би, обаче, ще бъде интересно да надникнем и разлистим и страниците на учебниците на българските деца по „История и цивилизация“, за да видим как изглежда образът на кан Тервел и на другите български владетели от средновековието. Защото написаното в историческите анали, изследвания, научни монографии от видните ни учени и интелектуалци в техните книги е от изключителна важност, но *многократно по-голяма е значимостта на това Какво и Как е описано и представено на децата ни в техните учебници. Те са прозорецът, през който нашите деца гледат към света.* Панорамата, която им се показва чрез учебниците оставя завинаги траен отпечатък в ума и сърцето им. Този панорамен взор може да ги вдъхнови, но може и да ги отегчи, принизи или обезкуражи, а може и да ги обърка.

Как са представени българските владетели и историческата съдба на народа ни в учебниците по „История и цивилизация“ от гледна точка на исконното чувство на всеки човек, наречено родолюбие и национална гордост?

Особено важна е рамката, зададена от Министерството на образованието и науката (МОН) в *учебния план и учебните програми* и наложените маркери, към които трябва стриктно да се придържат авторските колективи, съобразно новата образователна парадигма, подчинена на глобализацията, мултикултурното и поликоректното говорене. Разбира се, трябва да се осветлят и реалните резултатите от обучението по история на учениците, т.е. доколко те са позитивни или негативни.

Неслучайно германският канцлер Ото фон Бисмарк, визирайки духа на образованието и възпитанието в едно общество, някога е подчертал: „Всички войни и всички победи се губят или печелят зад ученическите чинове!“

През 2016 г. бе приет новият училищен закон за предучилищно и училищно образование. МОН декларира публично и с огромна доза самочувствие и претенция, че в учебниците по „История и цивилизация“ са намерили място *само факти, без да се допуска оценъчна интерпретация.*

Но има факти и факти и техният подбор е от съществено значение, което обаче не се коментира! Тази позиция, вероятно се възприема от тях като връх на професионално, обективно и компетентно виждане и трактовка на исторически събития и процеси, като същност на историческото знание и историческото образование. Доколко това е така?

Думата „история“ означава освен „изследване, проучване“ и още „разказ за станали случки в миналото“. Този разказ трябва да даде отговор на въпросите: „какво?“, „кога?“, „къде е станало?“, „защо?“ и „*какви са последиците?*“ от определено събитие или случка. Ако разказът дава отговор само на първите три въпроса, без да засяга въпросите *защо* нещо се е случило и *какви* са последициите от това, се превръща в проста хронология. Интересният исторически разказ се превръща в безкрайно скучни съобщителни изречения в телеграфен стил, т.е. историята като такава се видоизменя в нещо съвсем друго, което има само бледа допирна точка с живия увлекателен разказ за героични събития, извършени от доблестни личности.

Учебниците по история днес не съдържат разказ, не предават емоция, не въздействат на децата, не са в състояние да мотивират интерес и позитивно отношение към българското минало и огромен цивилизационен принос, не се докосват до чувства като национална гордост и родолюбие. Те не дават нито знания, нито ценностно отношение на учениците към миналото на предците ни.

От години вече е достатъчно в учебниците да се споменат само три-четири изречения за цяла епоха и преломни събития, за да смятаме, че сме дали исторически знания на децата за тях. За отношение не говорим, защото то не е изразено по никакъв начин в или между редовете.

Децата в училище вече не се интересуват от историята, за тях тя е безинтересна и скучна материя, която изисква неимоверни усилия да бъде запомнена и възпроизведена. Остава им само зазубрянето! Наблюденията на учителите са показателни: само 5% от децата имат афинитет и положително отношение към историята! [15]

Ако съдим по резултатите от Националното външно оценяване (НВО) по обществени науки след VII-ми клас и по-точно от резултатите на раздел „Ис-

тория и цивилизация", отговорът несъмнено е негативен. Поради трагичните и стряскащо слаби резултати (често стигащи до абсурд), през 2016 г. МОН взе кардиналното решение за премахването на НВО по тези предмети, за да не се скандализира повече обществеността и да се избегне широката публична реакция срещу политиката, реформите и качеството на образованието, които провежда и утвърждава МОН.

Политиката си позволява да трансформира историята в свой инструмент за въздействие и управление на обществото и политическите процеси. *Политиката безпардонно манипулира и фалшифицира историческата и обществена памет.* По думите на Волтер "Историята е като Мисисипи от лъжи!", а Наполеон, един от любимците на европейската история, обобщава: „Историята е низ от общоприети лъжи.“

„Който владее миналото, той владее и бъдещето. Който владее настоящето, владее миналото“, казвал Джордж Оруел.

По същата причина и днес не се пише и говори в учебниците на децата ни за истинската българска древност и цивилизационен принос, за внушителният, величав и често трагичен образ на българския владетел, а историческата ни съдба се представя крайно компресирано, схематично и напълно безлично.

По същата причина бяха извършвани едни непрекъснати реформи в българското образование, които доведоха то да изпадне от толкова престижното пето място в световната класация през 1988-89 г., до тридесето място днес и които направиха 48 % от българските деца функционално неграмотни, т.е. неразбиращи прочетеното.

Постоянно е в действие реструктуриране на учебния материал под знака на тази нова философия; безразсъдно и с лекота се сваля материал от X-ти в VII-ми клас, от VII –ми клас в V-ти, без да се държи сметка какво губи ученикът заради тези времеви еквилибристики.

С всяка нова учебна програма и нови учебници по история, резултатите стават все по-катастрофални и абсурдни, но това въобще не е повод за тревога и преосмисляне на избрания път за историческо образование за нашите деца и ученици. Всеки заинтересован и средно интелигентен българин, ако си даде труда да съпостави учебниците дори от 2006 и 2016 г., ще се убеди в това и в целта, която се преследва!

Особено важен етап от образованието и възпитанието на децата е началното и основно образование, когато се формира личността и ценностната система на човека. Затова нека се фокусираме върху това как е представена българската история на децата в тази възраст.

В учебника „Човек и общество“ на издателство "Булвест 2000", на страница 18, създаването на българската държава е предадено така: "Първият владетел на България бил хан Аспарух. За столица била избрана Плиска." И следващото изречение: "По времето на хан Крум били създадени първите писани закони."

Нито дума за кан Тервел – спасителят на Европа! Нима не можеха да добавят: „Кан Тервел, синът на Аспарух, бил отличен дипломат и пълководец. Той разширил територията на България с мирни средства и разгромил арабите, когато обкръжили Константинопол. Така спасил християнска Европа от чуж-

дите нашественици. Векове след това в цяла Западна Европа се говорело за неговия подвиг."

„Историци алармират обществеността за скандални примери от учебниците за III клас по „Човек и общество“ [12; 13], съдържащи чудовищни лъжи за историята на България“, пише „Петел“, цитиран от „Блиц“. „В урока за цар Симеон Велики, на 48 страница ще научите, че „Цар Симеон водил продължителни войни с Византия, но те не оставили трайни следи в българското минало“. Защо в такъв случай са го наричали Симеон Велики?

Последният български цар на Второто българско царство – Иван Шишман – въобще не е споменат дори и с една дума. /Прочети още в: https://www.actualno.com/education/skandalen-uchebnik-po-istorija-shtastlivo-tursko-robstvo-policija-za-levski-news_47395.html.

Можем да видим образа на българския владетел единствено в учебниците по „История и цивилизация“ за VI клас в прогимназиалния етап. Българско средновековие се изучава отново след четири учебни години, чак в XI клас. Явно факторът „памет“ (или по-скоро загуба на памет) при децата, особено за нещо, което са преминали и учили само за 26 учебни часа, както и не-малкия процент ученици, които не продължават образованието си след VIII клас, не е бил особено съществен при изработването на учебния план.

Първото, което разбираме от заглавията на темите и уроците е, че Аспарух владее не държава, а „ханство“ или „царство“. Изразът „българска държава“ и думата „народ“ се използват крайно предпазливо и само там, където не е възможно тяхното заместване със синоним. За специалистите това може и да е коректно, но за децата по-достъпно и разбираемо е да се каже „държава“. Учениците трябва да си изградят представа за съществуването на древната българска държавност.

Що се отнася до титлата на предводителя на древните българи, тя е „кан“ само в един учебник [3] – този на професор Пламен Павлов и колектив, – останалите предпочитат титлата „хан“, която навява определни асоциации с ордите на авари, хазари, монголи и тюрки.

Второ, липсва равнопоставеност по отношение на титуловането на нашите владетели, когато са споменати синхронно с византийските. В болшинството от случаите за българския владетел се говори без титла, т.е. без уважение и респект – просто Аспарух, Тервел, Крум, Самуил и т.н.

Трето, за най-важните исторически и преломни периоди и велики български владетели се отделят не повече от един-два абзаца, т.е. това, което децата трябва да чуят и запомнят е казано най-много с четири-пет, до шест изречения!

Не са редки случаите, когато исторически период, през който са управлявали няколко владетеля се представя с едно изречение.

Освен това в някои учебници липсват цели периоди от българската история (напр. на изд. „Просвета плюс“ за 2017 г.; на изд. „Булвест 2000“ за 2016 г.; на изд. „Архимед и Диоген“ за 2017 г.), като например периодът от средата до края на XIII век, отнасящ се до татарското нашествие, междусобните борби, възстанието и възкачването на Ивайло (1277-1280 г.) на българския престол.

След управлението на цар Иван-Асен II (1218-1241 г.), в учебниците следва директно темата „Завладяване на България и Балканите от османците"! Цял век българска история е заличена от българските автори на учебници. Ако направим аналогия, това е все едно френските деца да не научат за съществуването на Жана Д` Арк!

Наблюдава се изменение на съотношението исторически текст и илюстрация, в полза на илюстрациите, на база дори последните 15-20 години. Това прави учебниците по-атрактивни, но по-елементарни, при чувствителното намаляване на съдържателния и оттам – на емоционалния аспект на повествованието. Идеята за олекотяване на текста откъм количество, влияе като страничен ефект и върху четивните умения на учениците, и въобще върху желанието им да четат текст по-голям от няколко абзаца. Според МОН, поднесената в учебниците информация (знания) за миналото на народа ни, е напълно достатъчна за подрастващите българи.

И все пак, какъв точно е образът на българския владетел, такъв, какъвто го виждаме от страниците на учебниците по история? Има ли за него конкретна и ясна визия? Пълнокръвен и емоционално обогрел ли е този образ, или е схематично скициран и осакатен?

За жалост отговорът на тези съществени въпроси е еднозначен и категорично негативен.

В учебниците владетелите ни се споменават бегло, те са просто една мимолетна сянка, описана с няколко думи, без следа от индивидуализация и затова еднотипни и неразпознаваеми. Историческите образи са напълно заличени, сякаш банда вандали са вилняли в храма на Знанието и са изчегъртали чертите на великите личности до пълна неузнаваемост! Изчезнали са уникалното им присъствие, героизмът и величието, а понякога слабостите и трагизма – налице е само името, титлата и годините на управление, което при това не се окачествява като успешно или неуспешно!

Разбира се тук се спазва един от новите, „модерни“ принципи на МОН за организация на съдържанието: „Само факти без оценъчна интерпретация!"

А какво се случило с обективния и хармоничен отбор на историческите факти, гарантиращ възпроизвеждането на правдива историческа картина?

Чудно ли е тогава, че учениците в огромното си болшинство не могат да отличават един владетел от друг, че в тяхното съзнание това са само имена, и е все едно дали ще ги попитате за Тервел, Омуртаг, Крум или Симеон! Отговорите им звучат еднакво объркано и несигурно, знаят че са чували за тях, но какво точно – не са в състояние да си спомнят. В най-общия случай, ако успеят да ги идентифицират с някое характерно за тях деяние, това е трудно постижимият връх на учителските очаквания: Аспарух – основателят; Омуртаг – строителят; Крум – законодателят; Симеон – „черноризец храбър“ (т.е. книжовникът)! [15]

А кан Тервел? Колко от учениците биха го споменали като „спасителя на Европа от арабите", при положение, че в голяма част от учебниците той не е определен като такъв?!

И така, нека надзърнем в учебниците за VI клас относно създадения в тях образ на българския кан Тервел.

Всички авторски колективи са коректни при излагането на основните факти от неговото управление. Той укрепил българското ханство (?); заради военната помощ, която оказал на прогонения от Константинопол император Юстиниан II да си върне престола, бил удостоен с високата титла „кесар“, носена само от престолонаследника на Византия; постигнал мирно териториално разширение като придобил областта Загоре на юг от Стара планина; подписал изгоден мирен договор; символ на мощта му е изсичането на Мадарският конник и спасяването на Константинопол от арабската обсада. Това е, може би, българският владетел, който е описан подробно в най-светли и позитивни краски.

Единствено в учебника на издателство "Булвест 2000", в темата „Създаване и укрепване на Българската държава“, т. 4. от урока е озаглавена „Тервел – победителят на арабите“.

В останалите случаи се използват формулировките: "Утвърждаване/укрепване на България при хан (?) Тервел" (издателства "Просвета 1945" и „Просвета плюс“); „Териториално разширение" (издателство "Архимед"); „Ранна история на Дунавска България" /издателство "Анубис"/ и „България при Тервел" /издателство "Рива"/.

Повечето от тях просто отбелязват:

„По време на арабската обсада на ромейската столица през 717-718 г. българските войски се притекли на помощ на императора. С тяхна подкрепа арабите били отблъснати, а Константинопол спасен." (издателство "Рива").

„През 717-718 г. българската армия, заедно с ромеите, разгромили арабите при Константинопол. Управлението на хан (?) Тервел утвърдило България като независима европейска държава." (издателство "Просвета плюс").

„Тервел оказал помощ на Византия да отблъсне арабите от Константинопол, и така дал своя принос за спасяването на християнска Европа." /издателство "Просвета 1945"/.

„... Малко по-късно ханът (?) отново се притекъл на помощ на империята, когато нейната столица Цариград била обсадена от арабите. С решаващата помощ на българите през 718 г. ислямските нашественици били прогонени." И под черта, като обобщение: „Хан Тервел направил своето име и това на България известни по целия тогавашен свят." /издателство "Архимед и Диоген"/ [5].

Издателство „Анубис" [6] също е лаконично: "Войските на Тервел участват в разгрома на арабската армия, обсаждаща Константинопол и така България изиграва решаваща роля за спасяването на Европа от арабското нашествие."

Но през 2010 г. [10], същата тема „Създаване и укрепване на средновековна България“, същото издателство, с автори Хр. Матанов и г. Рангелова, отделя от два до три пъти повече повествователен текст, придружен от извори като „Именник на българските князе" и цитати за кан Тервел и законите на Крум из лексикона „Свидас“, X в.: „При император Юстиниан Носоотрязания предводителят на българите Тервел бил на върха на благополучието. И самият Юстиниан, и Константин, синът на Ираклий, били негови данъкоплатци. Той поставял обърнат щита си, който носел във време на война, и своя камшик, с който ши-

бал коня си, и слагал пари, докато покрие и единия и другия. Поставял копието си на земята и до краищата му и на голям куб натрупвали копринени дрехи. Като напълвал сандъчетата със златни и сребърни пари, раздавал ги на войниците, пръскайки с дясната си ръка злато, а с лявата – сребро."

В изданието от 2017 г. този текст е включен вече в отделно помагало с обем 70 страници, което обаче отделя на средновековната ни история точно четири теми от създаването до гибелта на България през XIV век., т.е. за нея започва да се говори от с. 52 до с. 66 или всичко 14 страници! Представено като относителна тежест: на националната ни история са отделени 20% от съдържанието, а на Общата европейска история – 80%! Показателно съотношение, като всеки може да си направи сам извода.

Изключително силното свидетелство на „Свидас“ за кан Тервел фигурира през 2017 г., преразказано само на страниците на един учебник по история – този на издателство "Архимед и Диоген" [5, с. 31]. На същата страница като исторически извор е цитиран и откъс из „Хроника“ на Михаил Сирийски (XII в.), който не е използван в другите учебници: „Българите нападнали арабите и ги посичали; тези последните [арабите] повече се бояли от българите, отколкото от обсадените ромеи. Дошла зимата, но арабите се бояли да се оттеглят: първо от техния цар, второ, от морето, и трето, от българите." Тази информация, с емоционалната си окраска, е значително по-лесна за възприемане и запаметяване от децата.

За отбелязване е, че разказът за това епохално историческо събитие от европейски мащаб малко по изчерпателно и емоционално, и затова запомнящо се, е предаден в учебника по история на „Булвест 2000" [1]: „Само три десетилетия след създаването на Дунавска България тя изиграла решаваща роля за историята на източна Европа. През 717 г. арабите обсадили византийската столица. Превземането на града щяло да изправи Европа пред голяма опасност. Стъпили веднъж на Балканите, арабите можели по-лесно да предприемат военни походи към вътрешността на континента. През 718 г. хан (?) Тервел се притекъл на помощ на Византия. Българите разгромили арабите край византийската столица. Двадесет хиляди от тях паднали на бойното поле. Константинопол бил спасен, а напредването на арабите в Европа спряно."

Посочените примери илюстрират също така проблема за „богатството" на езика и стила, в който са написани учебниците по „История и цивилизация", учебници предназначени за българските, т.е. за нашите деца и внуци!

Стотици са трезвите гласове, които реагират на случващото се от години в българското училище и историческо образование, но тези гласове съзнателно се negliжират и заглушават.

По повод на разнообразните процеси, които се развиват в обществото и по-специално в образованието, Георги Е. Андреев [14], пише: "Соросоидите непрекъснато атакуват българските литература и история. Дразни ги присъствието в учебните програми на Христо Ботев, Иван Вазов, Христо Смирненски, Никола Вапцаров и респектът, който имат българите към своето минало и национални герои. Непрекъснато пренаписват историята, за да се постигне денационализация на българите и превръщането им в аморфна маса."

Донка Радева, старши преподавател по история от гр. Пловдив, обявена за учител на годината през 2015 г., казва: „Учебниците по история станаха фактография, а не тълкуване на събитията. Те са невъзможни за усвояване, във вида, в който са и в момента, повече от 15 години. Предметът се изучава по един невъобразим хаотичен насипен набор от факти. Затова е много важно да се направят нови учебници по история. Въпросът е, че липсва политическа воля. Ние убиваме историята в училище! Историята е дух, тя не може да бъде телефонен указател, а нашите учебници са телефонни указатели." /U4avplovdiv.com/.

Стигна се до там, че историкът Костадин Костадинов, директор на Регионалния исторически музей в гр. Добрич, издаде през 2016 г. под своя редакция *един стар учебник* по „Отечествознание“ („Родинознание“) [11] отпреди Втората световна война! За него съвсем не може да се каже, че отразява направените през последните три десетилетия интердисциплинарни проучвания и изводи за българската древност, както и резултатите от генетичните изследвания на българите и приключилия геномен проект, но за ужас на МОН, той предизвика невероятен обществен интерес, адмирации, достигащи до еуфория сред широката общественост. Основната причина за това бе не познатата ни вече историческа фактология, а усещането за български дух, самочувствие и гордост, които лъхат от неговите страници. Той високо оповести стаеното усещане в хиляди обикновени българи: „Историята не се учи и не се преподава, тя трябва да е такава, която да кара децата да се гордеят от факта, че са българи и да изпитват гордост, че са наследници на един от най-великите и специални народи в Европа“.

Изводите, които могат да се открият, са няколко:

Първо. *Историческият текст в съвременния учебник не представлява разказ. Той е направен като план-тезис на определен исторически период* и няма нищо общо с разказ за исторически събития. В него липсва образът на българския владетел и народ. Един план-тезис може ли да мотивира и развълнува възрастен или дете?! Той може да се явява само опорна точка и нищо повече.

Второ. Ако направите проучване и сравнителен анализ на старите и нови учебни планове и програми до и след 2016 г. по „История и цивилизация“, ще се види *логиката на промяната и тенденцията, която се прокарява и утвърждава*.

Старият учебен план предвиждаше изучаването на История на България в две последователни години: в V клас от „Възникване на българската държава“ до „Средновековие“ и в VI клас от „Българско възрождение“ до началото на XX в. В VII клас: „Античност и първи цивилизации“, а в VIII клас: „Общо Средновековие V-XV в.“

Новият учебен план „обърна хастара“, *залагайки на хронологичния принцип, а не на ценностния*, съобразен с психологическите възможности и потребности на децата и възпитанието им в ценности като родолюбие и национална гордост. А децата в тази своя най-активна в интелектуално отношение възраст трябва приоритетно да изучават своята родна история, да търсят и на-

мират своите корени и своите национални характеристики, даващи им повод за самочувствие и идентичност. Така вече в V клас се изучава „Античност и първи цивилизации“; в VI клас – „Общо европейско и българско средновековие“, в съотношение 50 : 50; в VII клас – „История на България от началото на Възраждането през XVIII век до началото на XXI век“ и в VIII клас – „Обща европейска история от XVI-XIX век до навечерието на Първата световна война“.

От пръв поглед се вижда *драстичното намаляване на часовете за изучаване на националната ни история*. Цяла една година в V клас децата изучават антична история, при което са отделени в различните учебници само от 2 до 6 учебни часа за изучаването на траките и тракийската цивилизация, чиито ген и наследственост носим ние. Има ли друг народ, който да подложи на геноцид собствената си антична история?

Подобна логика е приложена обаче и в VI клас, като съотношението тук е: 50% Общо средновековие, 50% Българско средновековие. Историята на Българската средновековна държава се изучава в VI клас изключително *компресирано, непълно и непредставително* на фона на Общата европейска история.

За 26 учебни часа децата преминават посредством метода „бръснещ полет“ цялата средновековна история на България от нейното създаване до XIV век, когато е погребана под османския ятаган. Министерството на образованието, заедно с всичките ползвани от него „експерти“ от многобройните партньорски неправителствени организации, е твърдо убедено, че тези *миксирани и компресирани до невъзможност за усвояване знания на събития и исторически личности са напълно достатъчни по обем и предложени по методика, осигуряваща трайното им запамятаване*. Но резултатите от обучението по история през всичките години на „реформи“ опровергават това мнение по категоричен начин.

Недобре подредената мозайка от огромно множество понятия, исторически събития, личности, военни действия, променящи се в географското пространство държавни образувания и др., е *лош модел на един фактологичен лабиринт, изкуствено натрупан извън логиката на историческия контекст*, в който лесно може да се изгуби не само тинейджър на 13-15 години, но и неговите родители със средно и дори висше образование.

Трето. *Несъобразеният с възрастовите особености на децата стил и език*, на който са написани учебниците, *сухо поднесеният сложен и обемист понятиен апарат*, при още недостатъчно изградена и развита ценностна система, логично предопределят негативния резултат от образователния процес по история: загуба на любопитство и интерес към славното ни минало и историческите ни корени у младото поколение.

Четвърто. През годините на демократичния преход, от 1989 г. до днес, след външно изследване на българските учебни програми и учебници, *системата на българското образование е оценена като място, в което се използват традиционни стереотипи, национални предразсъдъци и дискриминационни практики*.

Такива са заключенията на национално представително изследване на Комисията по дискриминация, направени съвместно с института „Отворено об-

щество", Министерството на труда и социалните грижи, както и експерти от други НПО и МОН. Финансирането идва по европейска програма за заетост и социална солидарност „Прогрес“ (2007-2013 г.) на Европейската общност.

Изведените констатации и изводи са, че *българското образование, програми и учебници на този етап представляват форма на скрити дискриминационни внушения и практики и че са нужни конкретно разписани изисквания и маркери към авторите и издателствата на учебници, за да се преодолеят традиционните стереотипи.*

Като традиционни предразсъдъци и стереотипи на българите се вменияват: тяхното героично минало и национални герои; самочувствието им по повод на това, че „и ний сме дали нещо на света и на вси словени книга да четат“; че нашите възрожденци Раковски, Левски, Ботев и героите от Априлската епопея са светли и достойни личности; че кановете и царете от Първото и Второто българско царство, са се проявили като благородни и велики владетели, управлявали достоен народ и могъща държава, която се е възраждала многократно от външна агресия или „присъствие“, подобно на птицата феникс от пепелта. Предразсъдък е също така, че сме потомци на първите европейски цивилизации – прототракийската и Варненската, както и на антична Тракия, в които са възникнали началата на европейската и световната култура.

Споменатият по-горе Костадин Костадинов, заяви в публичното пространство: „Идеята с подмяната на българската история е да бъде променено националното самосъзнание на българите, а децата, които влизат в училище, да излизат оттам като една аморфна маса без национално самосъзнание, възпитание и без изграден национален български дух. Това продължава повече от 26 години. Очевидно е, че след още 10 години, когато във всички български училища българите станем малцинство, трябва да има нови учебници, които да бъдат съобразени с новите демографски и етнически реалности в нашата страна. Това е процес, който очевидно върви към своя край и затова се случва по-видимо и по-рязко това, което наричат подмяна, и не само това, но и фалшификация на българската история. Аз бих нарекъл това антибългарско съдържание.“

Да си припомним думите на Ото фон Бисмарк: „Всички войни и победи се печелят или губят зад ученическите чинове.“

Какво ще остане от българската история, бит и култура, когато се изтръгне нейният български дух, нейната цивилизационна роля и принос, нейната хилядолетна традиция? Празна обвивка – безжизнена, безцветна, безхарактерна, безинтересна и оттам – незабележима и лесна за пренебрегване и забвение. А нейният носител – българският народ – ще бъде подготвен за етническо претопяване и поглъщане.

Как да си обясним подобно отношение, в условията на съвременното демократично общество, на някои европейски структури към България, когато същевременно се пропагандира идеята за съхраняване на националните ценности, традиции и своеобразие на страните-членки на Европейския съюз?

Видно е, че днешното българско историческо образование е попаднало в плен на мислене, говорене и реформи в условията на налагана ни глобализа-

ция и мултикултура. Но имаме ли ние човешко достойнство и чувство за чест и дълг, за да се противопоставим открито на такива анормални посегателства?

За да отстоим бъдещето си като народ и държава, съвсем не е достатъчно формалното отношение към миналото на нашите предци и чиновническо „отбелязване“ на кръгли годишнини, белязали историческата ни съдба! Нуждаем се от нещо исконно, а именно: „От любовта към родината, която превъзходи всички световни добрини!“ (Георги Стойков Раковски). *Тази любов се възпитава както в семейството, така и чрез историческото образование, което дава училището!*

Налице е реален политически, образователен и морален проблем, който изисква познаване и респект към всички исторически епохи: праистория, античност, средновековие и съвременност! Крайно време е този проблем от жизнено значение за бъдещето на нацията ни да бъде решен по категоричен и достоен начин от българските политици и професионални учени, с участието на учителското съсловие!

Защото българският народ има право на своето минало, а чрез младите българи – и на своето бъдеще!

[1] **В. Арnaudов, Цв. Цветански, Г. Якимов, Н. Васева.** История и цивилизация за VI клас. С., Изд. „Булвест 2000“, 2017, с. 34.

[2] **Ек. Михайлова, Цв. Георгиева, М. Каймакамова, Т. Борисова-Петрова, Н. Дюлгерев.** История и цивилизация за VI клас. С., Изд. „Просвета плюс“, 2017, с. 44;

[3] **Пл. Павлов, Ал. Николов, Р. Гаврилова, М. Босева-Георгиева.** История и цивилизация за VI клас. С., Изд. „Просвета 1945“, 2017, с. 32.

[4] **Хр. Матанов, Т. Димитров, Г. Иванова.** История и цивилизация за VI клас. С., Изд. „Анубис“, 2017, с. 25.

[5] **Г. Николов, Ив. Попова, В. Обрешков, Кр. Кръстев.** История и цивилизация за VI клас. С., Изд. „Архимед и Диоген“, 2017, с. 30-31.

[6] **Кр. Гагова, А. Александър, К. Мишкова.** История и цивилизация за VI клас. С., Изд. „Рива“, 2017, с. 32.

[7] **Р. Гаврилова, Пл. Павлов, Р. Кушева.** История и цивилизация за V клас. С., Изд. „Просвета 1945“, 2006; второ издание 2014.

[8] **Р. Гаврилова, М. Радева, Евг. Калинова-Яйджијева.** История и цивилизация за VI клас. С., Изд. „Просвета 1945“, 2007; второ издание 2014, с. 30.

[9] **В. Мутафчиева, Хр. Матанов, Ил. Илиев, Ц. Каснакова-Иванова.** История и цивилизация. С., Изд. „Анубис“, 2006, с. 33.

[10] **Хр. Матанов, Г. Рангелова.** История и цивилизация за VIII клас, С., Изд. „Анубис“, 2010, с. 33.

- [11] **Ив. Георгиев, Д. Лазов, Св. Димитров.** Учебник по отечествознание/ родинознание от I до IV клас. Редактор К. Костадинов, 2016.
- [12] **Р. Кушева, Р. Пенин.** Човек и общество за III клас. С., Изд. „Булвест 2000“, 2004; второ издание 2014.
- [13] **Р. Пенин, Р. Кушева.** Човек и общество за III клас. С., Изд. „Булвест 2000“, 2011.
- [14] **Г. Андреев.** Демонтаж на народа. – в. „Нова зора“, бр. 23/13 юни 2017, с. 2.
- [15] **Кр. Иванов.** Децата си гледат селфито, а не кой цар е бил на власт. – в. "Телеграф", 24.01.2018.
- [16] **Хр. Матанов, Г. Николова.** Помагало по обща средновековна история. С., Изд. "Анубис", 2016, с. 52-66.